VIOLENȚĂ ȘCOLARĂ ȘI DISCRIMINARE – PREVENIRE ȘI COMBATERE

Prof. Brutaru Laura-Diana
Școala Gimnazială „Căpitan Aviator Mircea T. Bădulescu”, Buzău

De multe ori libertatea individuală este greşit înțeleasă atât de către elevișI are ca efect mărirea gradului de violenţă în şcoala, iar pe fondul acestei libertaţi greşit înţelese si exprimate, şcoala poate reprezenta o sursă a unor forme de violență și discriminare.

Violenţa şcolară este, din punct de vedere statistic, cea mai frecventă conduită de devianţă şcolară. Mass-media, cercetările şi statisticile oficiale raportează o creştere spectaculoasă a fenomenului în ultimele trei decenii în mai multe ţări ale lumii, astfel încât escaladarea violenţei și discriminării în şcoală a devenit cea mai vizibilă evoluție din câmpul educaţiei formale. Performanţele şcolare sau progresul în democratizarea sistemelor educative sunt în prezent realităţi mai puţin vizibile, comparativ cu înmulţirea actelor de bullying în şcoală.

Pentru a putea preîntâmpina și dezarma un comportament discriminant și violent în școală trebuie mai întâi să clarificam și să înțelegem conceptul de violență, să aflăm cauzele acesteia și, în final, să fie concepute măsurile de combatere și prevenire.

Astfel , întâlnim mai multe tipuri de violenţă în mediul şcolar:

• Violenţa fizică, concretizată prin lovirea persoanelor, vătămarea fizică a acestora, deposedarea prin forta de bunuri, etc;

• Violenţa economică (materială) ce se răsfrânge asupra obiectelor din jur, asupra mobilierului şcolar și a bunurilor altor persoane;

• Violenţa psihică ce are ca efect formarea complexelor de inferioritate la persoana agresată și se manifesta prin verbalizare, atitudini de respingere, izolare.

O altă tipologie a conduitelor de violenţă în şcoală care combină mai multe criterii - planul agresiunii, verbal/fizic, gradul de deschidere, directă/indirectă şi tipul de implicare a agresorului, activă/pasivă, a fost realizată de J. Hebert (1991, 49) şi include:

1) agresiuni active fizice directe: lovirea unui coleg

2) agresiuni active fizice indirecte: lovirea unui substitut al victimei

3) agresiuni active verbale directe: injuria, ameninţarea

4) agresiuni active verbale indirecte: calomnia

5) agresiuni pasive fizice directe: împiedicarea producerii unui comportament al victimei

6) agresiuni pasive fizice indirecte: refuzul de a realiza o sarcină, activitate, de a da curs unei rugăminţi

7) agresiuni pasive verbale directe: refuzul de a vorbi

8) agresiuni pasive verbale indirecte: negativism.

Se poate observa că toate tipurile de violenţe prezentate nu sunt propriu-zis „şcolare”, ele putând fi observate cu uşurinţă şi în alte contexte non-şcolare: profesionale, familiale etc.

Printre cauzele care determina comportamentul violent în rândul scolarilor, multiple si greu de combatut, putem argumenta următoarele:

• Încă de la vârsta preșcolară unii copii sunt martori ai violenței domestice (fizice,psihice) și, fiind la vârsta la care își aleg și imită modelul de comportament, copilul își va însuși inconștient actele de violență ale adulților, le va reproduce în interacțiunea cu gradinița, grupul de prieteni sau școala, fiind convins că aceste atitudini sunt corecte si firești.

• Deseori, din dorinţa de a fi populari, de a avea ceea ce familia nu le oferă sau, pur și simplu, de a se răzbuna pe colegii cu performanţe în diverse domenii, elevii apelează la teroare, deoarece nu cunosc pedepsele legale la care pot fi supuși. Tot în ciclul primar se formează/dezvoltă dorința

copilulului de a se evidenția și, uneori, nereușind performanțe la învățătură elevul va încerca să devină lider prin orice alte metode, apelând sau instigând la violență.

• Provenind din medii sociale diferite, în clasele primare şcolarii vor avea tendinţa de a-i exclude pe cei minoritari, cauzând astfel forme de discriminare.

• Un alt factor de risc în devierea comportamentului copilului spre violenţă îl constiutuie Mass-Media, prin prezentarea realității ca pe un fapt banal, indiferent de gravitatea faptelor expuse și, mai ales, fără a accentua consecințele acestor violențe asupra celor ce le-au provocat. Mass-Media expune acte de violență (atât în programele pentru copii, cât și în filme sau știri) în mare parte fără să stigmatizeze aceste acte, fără a sublinia caracterul imoral al agresiunilor.

• O mare parte din vină o are aici şi familia care permite contactul copilului cu televizorul, calculatorul, neexplicându-i ceea ce este etic și ceea ce constituie o abatere gravă de la normele sociale și civice. Neimplicarea familiei în dezvoltarea capacității de a discerne moralul de imoral, legalul de ilegal, are ca urmare însusirea de către copil a unor comportamente inadecvate vârstei și, deseori, negative. La rândul său, ajuns adult copilul va repeta greșeala părinților.

• În aparitia fenomenului violenței școlare nu sunt de neglijat managementul defectuos al clasei, deficiențele de comunicare între cadrele didactice și elevi, neadaptarea practicilor educaționale la o populație școlara în continuă schimbare.

Aflat în colectivitate, elevul îsi va organiza jocul și activitatea având ca suport violența vazută și va fi influențat de aceasta.

Aceste comportamente se vor manifesta în societate cu predilecţie în şcoală, deoarece colectivul este mai numeros (spre deosebire de grupul de joacă), vârstele sunt relativ apropiate și apare dorința copilului de a deveni (ca în familie) centrul atenției.

Sub eticheta bullyingului și discriminării se afla o diversitate de forme de conduită: confruntarea verbală, poreclirea, tachinarea, ironizarea, imitarea în scop denigrator, refuzul de a colabora și de a cere ajutor, bruscarea, lovirea cu diverse obiecte, pălmuirea, împingerea, vătămarea corporală.

Cadrele didactice trebuie să observe comportamentul elevilor pentru a putea preveni manifestările violente ale acestora prin discuții atât cu elevii în cauză, cât și cu familiile lor. Doar o bună colaborare a familiei cu personalul didactic va reuși prevenirea/stoparea/îndreptarea unor deviații comportamentale, deoarece cadrul legal nu permite școlii luarea unor masuri extreme care să determine din partea elevului respectarea drepturilor celor din jur. Școlii îi revine sarcina de a corija abaterile, de a defini clar diferența dintre moral si imoral, deoarece copilul se va manifesta în mediul școlar influențat de imaginile vizualizate.

Rolul profesorului diriginte este acela de a omogeniza colectivul, de a-i determina sa-și respecte colegii și cadrele didactice. Acest lucru se poate realiza prin dezbateri colective, prin intermediul povestioarelor, prin acordarea de sarcini pe echipe. Școlarii trebuie învățați ce înseamnă a trăi în societate: a te întelege reciproc, a asculta opiniile celor din jur, a exprima problemele în cuvinte, nu în fapte, a lua decizii colective și a te supune deciziei majorității, a-ți controla pornirile violente.

La nivelul clasei este indicată elaborarea unui regulament intern. Elevii sunt cei ce negociază regulile și stabilesc sancțiunile în cazul abaterilor. Trebuie stabilite reguli simple care pot fi lesne întelese și respectate.

În condiţiile în care situațiile de violență școlară nu pot fi rezolvate în mod direct prin acțiunea efectivă și imediată a cadrului didactic, se impune formarea unei echipe în cadrul căreia să fie incluse atât cadrele didactice, cât și psihologul școlii, medicul, reprezentanți ai poliției, pompierilor, primăriei.

Aceasta echipă ar putea preveni şi combate acte de violență prin prezentarea faptelor și explicarea urmărilor acestora.

O altă metodă de prevenire și combatere a violenţei este elaborarea R.O.I., aducerea acestuia la cunoștință atât elevilor, cât și părinților și respectarea sa strictă. La înscrierea copilului în școală,

părintele trebuie să semneze că este în acord deplin cu regulile școlii, reguli ce pot stabili de la scăderea notei la purtare pâna la exmatricularea definitivă a elevului în cazul constatării unor fapte de violență ce ar periclita siguranța celorlalți.

Înființarea în cadrul școlii a unui centru de consultanță cu parinții și elevii unde să se poată depista, mediatiza și dezbate acte de violență școlara.

Ca masură de constatare a gradului de violență în școală este indicată supravegherea elevilor cu ajutorul sistemelor video. Astfel se pot monitoriza accesul în incinta școlii, comportamentul copiilor în pauze, perturbarea activităților cadrelor didactice de către alte persone. Dacă din punct de vedere psihic prezența camerelor video în incinta școlii descurajează manifestarile violente prevenind astfel încalcarea regulamentului de ordine interioară, din punct de vedere practic înregistrarile oferă dovezi incontestabile ale faptelor comise și ajută la luarea unor măsuri imediate, nepermițând agravarea conflictelor.

A elabora strategii, proiecte de prevenire a violenței școlare implică a ține cont de toți factorii care pot determina comportamentul violent al copilului. Școala are un rol important în prevenirea violenței și asta nu numai în condițiile în care sursele agresivității sunt în mediul școlar, ci și în situația în care sursele se afla în exteriorul granițelor școlii.

Bibliografie

1. Laurenţiu Şoitu, Cornel Hăvârneanu, „Agresivitatea în şcoală” – Iaşi, Institutul European, 2001
2. Daniela Boloş, Daniela Sălăgean, „Ghid de educaţie civică şi antiinfracţională”- Cluj-Napoca, Ed. Eurodidact, 2005.